

ИНСТИТУТ ЗА МУЛТИДИСЦИПЛИНАРНА ИСТРАЖИВАЊА

Број: 530/3
20.4. 2018 год.
Б Е О Г Р А Д

На основу члана 27. Статута Института за мултидисциплинарна истраживања у вези са Кодексом понашања у научноистраживачком раду донетог 21.02.2018. године, директор Института за мултидисциплинарна истраживања дана 20.04.2018. године, доноси

КОДЕКС ПОНАШАЊА У НАУЧНОИСТРАЖИВАЧКОМ РАДУ ИНСТИТУТА ЗА МУЛТИДИСЦИПЛИНАРНА ИСТРАЖИВАЊА

І. ОПШТЕ ОДРЕДБЕ

Циљеви

Члан 1.

Кодекс понашања у научноистраживачком раду (у даљем тексту Кодекс) дефинише принципе интегритета у научноистраживачком раду у циљу очувања достојанства професије, развијања и унапређења морално - етичких вредности, заштите вредности знања и уважавања и подизања свести о одговорности истраживача у научноистраживачком раду, уз поштовање принципа академске честитости.

Примена Кодекса

Члан 2.

(1) Кодекс се примењује у професионалном и јавном деловању свих истраживача Института за мултидисциплинарна истраживања (у даљем тексту: Институт).

(2) Директор Института је дужан да се стара о остваривању и унапређењу етичких стандарда у Институту, у складу са Кодексом и да обезбеди услове неопходне за упознавање истраживача са свим правним актима која се тичу њихових права и обавеза.

(3) Сви изрази коришћени у Кодексу који се односе на физичка лица, а дати су у мушком роду, тумаче се на начин да обухватају и особе женског пола и трансродне особе.

Члан 3.

Поступци прописани Кодексом не представљају замену за грађанске, кривичне, управне, дисциплинске и друге поступке који су уређени законима и општим актима Републике Србије.

II НАЧЕЛА

Члан 4.

Поштење у истраживању подразумева поштовање следећих начела:

1. **Искреност** у представљању циљева и намера истраживања, искреност у прецизном и нијансираном извештавању о истраживачким методима и поступцима, као и у изношењу тврдњи у вези с могућим применама истраживачких резултата;
2. **Поузданост** у извођењу истраживања (педантност, пажљивост и темељитост), и у објављивања резултата (исправно, потпуно и објективно извештавање);
3. **Објективност** у тумачењу и закључивању морају бити засновани на чињеницама и подацима који се могу доказати и поново проверити;
4. **Непристрасност и независност** од заинтересованих страна, од идеолошких или политичких интересних група, и од економских или финансијских интереса;
5. **Отворена комуникација** у дискусији о раду са другим научницима и/или с јавношћу. Ова отвореност предпоставља одговарајуће чување и доступност података;
6. **Вођење бриге за учеснике и субјекте истраживања**, било да су они људска бића, животиње, културни објекти или објекти животне средине;
7. **Исправност у навођењу одговарајућих литературних извора (референци)** и с поштовањем и уважавањем одавању признања другим колегама за њихов рад;
8. **Одговорност према будућим генерацијама научника** њиховим образовањем уз менторство и надзор.

III ЕТИЧКА ПРАВИЛА У НАУЧНОМ РАДУ

Кодекс одређује следеће категорије научне праксе:

Добра пракса коришћења података: доступност и приступ

Члан 5.

Све податке треба чувати на сигурном месту у приступачном облику;

Оригинални научноистраживачки подаци треба да буду документовани и архивирани у периоду од најмање 5 година;

Објављене истраживачке податке треба ставити на увид колегама које желе да понове студију или да их упореде са својим налазима;

Гарантовани су слобода кретања научника, право на избор сарадника, слобода изражавања и комуникације.

Одговарајуће истраживачке процедуре

Члан 6.

Сва истраживања би морала да буду осмишљена и пажљиво спроведена, немар, журбу и непажњу треба избегавати да би се смањила вероватноћа људске грешке;
Истраживачи су дужни да настоје да испуне циљеве предвиђене пројектом, у сразмери с одобреним средствима за (су)финансирање пројектних активности;
Истраживачи морају настојати да умање потенцијалне штетне утицаје на животну средину и воде рачуна о ефикасном коришћењу ресурса минимизацији отпада;
Корисници, спонзори и донатори треба да буду упозорени на етичке и правне обавезе истраживача, као и могућа ограничења које ове обавезе могу произвести;
Тајност података или налаза треба поштовати и заштитити.

Одговорност у истраживачким поступцима

Члан 7.

Свим истраживачима субјектима и објектима треба руковати с поштовањем и бригом;
Здравље, безбедност и добробит заједнице, односно сарадника и других чланица у вези с истраживањима, не треба да буду угрожени;
Осетљивост у вези да старошћу, полом, културом, религијом, етичким пореклом и друштвеном класом истраживачких субјеката треба евидентирати;
Протоколе истраживања не треба нарушавати. Ово подразумева: -добровољни пристанак испитаника да учествују; за малолетна лица и лица под старатељством обавезан је пристанак родитеља или старатеља, - чување личних података испитаника у највећој могућој тајности, избегавање коришћења добијених информација ван сврхе истраживања;
Употреба животиња у истраживању прихватљива је само ако алтернативни начини да се постигну резултати нису сврсисходни и довољно добри. Повређивање или узнемиравање животиња се мора свести на минимум.

Понашање током објављивања резултата истраживања

Члан 8.

Истраживачи су дужни да објаве резултате и тумачења својих истраживања на отворен, поштен, транспарентан и тачан начин;
Истраживачи треба да теже да објаве резултате својих истраживања што је пре могуће пре сем у случајевима у којима је неопходно предходно заштити комерцијалну и/или интелектуалну својину;
У случају коауторских радова, ауторство треба да се заснива на испуњењу следећих услова:

- Коаутор је дужан да допринесе креативном процесу бар једном од следећих

елемената: идеја, планирање, сакупљање података, анализа резултата и њихова интерпретација;

- Коаутор је дужан да допринесе припреми чланка за објављивање учествујући у писању рукописа и његовој критичкој ревизији.
- Сваки коаутор би требао да да писмену сагласност да прихвата коначну верзију рукописа.
- У случају захтева уредништва часописа коме је послат рукопис, коаутори састављају кратак извештај у коме је описан допринос сваког коаутора.
- Сви коаутори гарантују тачност објављених резултата.

Редослед коаутора на раду треба да буде одређен договором свих коаутора, идеално на почетку пројекта, заједничког рада или израде чланак/монографије и може пратити националне и/или дисциплинске обичаје.

Сви аутори су дужни да пре слања рукописа у часопис пријаве све релевантне облике сукоба интереса који могу бити: лични, финансијски, академски, комерцијални или политички;

Рад и интелектуални допринос других сарадника, који су утицали на резултате истраживања треба да буду признати. Повезани рад треба правилно цитирати.

У комуникацији с јавношћу и у популарним медијима треба одржавати исте стандарде тачности и поштења. Треба се одупрети сваком покушају преувеличавања значаја и применљивости открића;

Објављивање истих радова у различитим часописима је прихватљиво само уз сагласност уредника часописа и правилно помињање предходног објављивања. У библиографијама аутора такви радови морају бити поменути као један рад;

Финансијске или друге врсте подршке за спроведено истраживање и његово објављивање треба да буду правилно наведене у захвалници.

Рецензија и уређивачка питања

Члан 9.

Уредник или рецензент који има потенцијални сукоб интереса из члана 8., дужан је да се повуче из учешћа у било ком облику доношења одлуке. Ако је учешће у доношењу одлуке упркос постојећем конфликту интереса неизбежно, требало би га обелоданити читалачкој публици;

Рецензенти су дужни да благовремено пруже детаљну, прецизну, објективну и оправдану процену рукописа и укажу на евентуално кршење етичких норми;

Сваки рукопис се третира као поверљив документ: Поверљивост и анонимност рецензирања мора бити обезбеђена.

Рецензенти и уредници не смеју да користе податке или тумачења података приказаних у поднетом рукопису без дозволе аутора све док се научно дело не објави;

Исти стандарди и правила се примењују у процесу рецензије пројеката и програма поднетих за финансирање, као и у процесу доделе награда и признања институцијама и појединцима.

IV ПРЕВАРЕ У НАУЦИ

Члан 10.

Најтежи облици превара у науци су: плагирање, лажно ауторство, измишљање и кривотворење резултата и аутоплагирање, за које Одбор за етику у науци министарства надлежног за научноистраживачку делатност покреће поступак утврђивања одступања од добре научне праксе.

За остале повреде Кодекса Етичка комисија Института покреће поступак утврђивања одступања од добре научне праксе.

Члан 11.

У научноистараживачком раду није дозвољено плагирање, лажно ауторство, измишљање и кривотворење резултата и аутоплагирање.

Забрана из става 1. овог члана се односи на сва објављена научна дела.

Плагирање

Члан 12.

Плагирање је представљање туђих идеја или туђег рада, у целини или деловима, без навођења изворног ауторства или изворника, односно противзаконито присвајање туђих интелектуалних творевина и научних резултата и њихово приказивање као својих, као и:

- дословно преузимање текста другог аутора, односно копирање из електронских или штампаних извора, са српског или страног језика, у деловима или целости, без навођења имена аутора и извора из којег је текст преузет, као и без јасног обележавања преузетог дела;
- препричавање или сажимање текста другог аутора из електронских или штампаних извора, са српског или страног језика, у деловима или целости, без одговарајућег навођења имена аутора и извора из којег је текст преузет, као и без јасног обележавања препричаног дела;
- представљање идеја других аутора као својих, без одговарајућег навођења имена аутора, односно извора из којих је идеја преузета.

Истраживачи Института гарантују изворност научних радова које објављују, као и тачност у приказивању и навођењу информација о пореклу идеја и навода којима су се у раду користили.

Лажно ауторство

Члан 13.

Лажно ауторство је навођење као аутора лица које или није учествовало или, сходно члану 8., није значајно допринело у изради научног дела.

Сарадници Института су дужни да као ауторе наводе само оне истраживаче који су значајно допринели процесу настајања и објављивања научног рада.

Измишљање и кривотворење резултата

Члан 14.

Измишљање и кривотворење резултата је деловање којим се манипулише предметом, опремом или процесом истраживања, са циљем да резултати научног истраживања буду намерно подешени или тенденциозно протумачени.

Посебан облик измишљања и кривотворења резултата је несавесно и неодговорно приказивање чињеница у извештајима о научноистраживачком раду.

Аутоплагирање

Члан 15.

Аутоплагирање је поновно објављивање свог раније објављеног научног дела као новог и оригиналног.

V ОРГАНИ И ТЕЛА ЗА СПРОВОЂЕЊЕ КОДЕКСА

Члан 16.

У поступку утврђивања повреда Кодекса и развоја етичких стандарда учествују директор Института, Научно веће Института, Етичка комисија Института и Одбор за етику у науци министарства надлежног за научноистраживачку делатност.

Етичка комисија Института

Члан 17.

Чланове Етичке комисије бира Научно веће Института на образложени предлог директора Института.

Етичка комисија Института има три члана.

Мандат чланова Етичке комисије траје две године уз могућност једног поновног именовања.

Етичка комисија доноси пословник о раду којим ближе уређује поступак и начин одлучивања у случају нарушавања правила добре научне праксе, утврђене овим Кодексом, као и друга питања од значаја за рад комисије.

VI МЕРЕ ЗА ПОВРЕДУ КОДЕКСА

Члан 18.

Етичка комисија, кад утврди да истраживач крши правила и норме Кодекса саставља Извештај са са мишљењем на основу навода и података из захтева, предметне документације и, по потреби, додатних појашњења и доставља га директору.

Директор доставља Извештај Научном већу Института.

На основу Одлуке Научног већа, директор изриче опомену.

Опомена се изриче учиниоцу за остале повреде Кодекса, за кога се може очекивати да ће писано упозорење без објављивања довољно утицати на њега да више не врши повреде Кодекса. Опомена се уноси у евиденцију о изреченим мерама упозорења, али не чини саставни део досијеа истраживача.

Научно веће кад утврди да истраживач крши правила и норме Кодекса, може да:

- 1) предложи директору да изрекне опомену.
- 2) поднесе предлог Одбору за етику у научноистраживачкој делатности да покрене поступак за утврђивање одступања од добре научне праксе и изрекне јавну опомену.
- 3) поднесе захтев Одбору за етику у научноистраживачкој делатности за покретање поступка за одузимање истраживачког, односно научног звања.

Члан 19.

Одбор за етику у науци, кад утврди да истраживач крши правила и норме Кодекса понашања у научноистраживачком раду, овлашћен је да:

- 1) изриче јавну опомену;
- 2) доноси закључак о покретању поступка за одузимање истраживачког, односно научног звања, по захтеву научног већа института, односно наставно-научног већа факултета и лица која имају докторат наука или истраживачко, односно научио звање;
- 3) предложи забрану учешћа у раду тела која су задужена за старање о квалитету научноистраживачког рада (Национални савет за научни и технолошки развој, Комисија за стицање научних звања, Одбор за акредитацију научноистраживачких организација и матични научни одбори);
- 4) предложи забрану коришћења средстава за науку и истраживање опредељена према прописима о научноистраживачкој делатности на пројектима Министарства, за период од пет година.

Коначну одлуку о предлозима Одбора за етику у науци из става 1. тачке 3) и 4) овог члана доноси министарство надлежно за научноистраживачку делатност.

VII ЕВИДЕНЦИЈА О ИЗРЕЧЕНИМ МЕРАМА

Евиденција

Члан 20.

- (1) Институт води евиденцију о изреченим мерама.
- (2) У евиденцију из става 1. овог члана уносе се: лични подаци учиниоца и врста повреде етичких начела, изречена мера и датум доношења одлуке.
- (3) Изречена мера јавне опомене чине саставни део досијеа истраживача и запосленог.

VIII ЗАВРШНЕ ОДРЕДБЕ

Члан 21.

Овај Кодекс ступа на снагу даном доношења.

Директор Института

Др Соња Вељовић Јовановић,
забрани саветник